

אמן הלשון והתרגום

מאת יוסף ימבור

גם ישו הנוצרי היה מתרגם עליפי דרכו, המסורת הנוצרית אימרה שהוא קרא מן התורה בבית הכנסת של נצרת ותירגמה לארמית, משום שבימיו היתה הארמית הלשון המדוברת בארץ ישראל.

גם בדרשותיו היה מתרגם לעתים קרובות מלים מן המקרא ללשון הארמית. פעם אפילו שיבש איזה פסוק תוך כדי תרגום. על כל פנים היה זה שיבוש נהדר. הוא היה נהדר משום שהפסוק המקורי שוב אינו מקובל בשום מקום, ולא נותר ממנו אלא הפסוק המתורגם, המשובש. וכל השיבוש אינו אלא בכך, שהמתרגם שם פסיק שלא במקומו.

במקרא נאמר: "קול קורא: במדבר פנו דרך ד'". לעומת זאת מביאה הברית החדשה משפט זה בארמית לאמור: קול קורא במדבר...

ותמונה זאת, תרגום משובש זה, הכליל בהדרו, נתקיימה עד היום הזה בכל לשונות תבל.

המעשה בפסוק יחיד זה עשוי להוכיח מה רבות הסכנות האורבות לפתחו של מתרגם. היסטוריה, אקלים, גורל, יחסי ייצור זכו בלשונות השונות לאינדוביזואליזציה מרחיקה לכת עד כדי כך, שרק מתרגם גדול מאוד מסוגל לצקת יצירה פיוטית מלשון ללשון.

ואכן, מתרגם גדול כזה הוא שלונסקי. הריהו משורר גדול, עורך הכם ומחנך ספרותי ואף מתרגם גאוני.

לא פעם יקרה שהלשון והספרות של אומה מסוימת אינן מגיעות לכלל בגרותן אלא לאחר שהן זוכות ליצירת תרגום גדולה. מפעל לשוני גדול מסוג זה היה לגבי אומות אירופיות רבות תרגום התנ"ך. הלשון הספרותית הגרמנית מונה את קיומה מאז תרגומו המפואר של לותר את התנ"ך. ואין תימה. לותר, אחוז ה"דיבוק", חדר בעוצמה כזאת לתוך עולמם שהשבה זר לו ולתוך רוחה של לשון התנ"ך, שהיתה רחוקה וזרה לעם הגרמני כרחוק מזרח ממערב; הוא גילה כוח בראשיתו, רצון עז והשראה רבה כל כך ביצירת הביטויים העבריים לכלים גרמיים מתאימים תוך כדי יצירת מלים וביטויים חדשים, עד שאגב יצירתו זו הוא יצר גם את לשון ה"הוֹרְדוּיִטְש", דהיינו לשון הספרות הגרמנית.

לשונותיהן של אומות קטנות רואות את תקופת התבגרותן בימים שבהם תורגמו ללשונות אלו יצירותיהם של שקספיר, גיטה או טולסטוי. עליידי כך נעשתה הלשון הלאומית הגרונה מסוגלת לקלוט לחוכה את כל היצירות הגדולות שנכתבו בכל הלשונות שבעולם.

הלשון העברית חיה בימינו את התקופה הרביעית לקיומה: תקופת המקרא, תקופת המשנה, לשון ימיה הביניים והלשון המשמשת אספקלריה לנפש העם ולרוחו בימינו.

המתרגם הגדול בתקופת קיומה הנוכחי של הלשון הוא שלונסקי, שבכוח חזונו הגדול היקנה ללשון העברית את היכולת לשים בפי האמלט, ייבגני אוניגין או טיל אולנשפיגל דיבור עברי, שבטבעיותו וכשרי ביטויי הולם להלוטין את לשונותיהם הלאומיות שלהם. מי שיודע אהה היצירות האלו בלשונה המקורית ואחר כך קורא אותה בעברית, ה' מגיע לעצירת נשימה נוכח הפלא הגדול: הוא שומע את המקור, ה' בעברית.

הייתי בהוֹרְדוּיִטְשׁ בימים שבהם הציגה "הבימה" את "האמלט" בהרגומו של שלונסקי, ואז קיבלתי מאשתי את המכתב הבא:

"בימים אלה מציגה "הבימה" את "האמלט" בתרגומו של שלונסקי. שלושה ימים התרוצצתי על־מנת להשיג כרטיס, אך לא הצלחתי. כל הכרטיסים נמכרו זה כבר..."

והיא המשיכה את המכתב בנעימה של מסתפק במועט כדרכה:

"אין דבר. אני יושבת בבית ומרגישה עצמי מאושרת על שהתיאטרון הלאומי שלנו מציג את "האמלט". זהו מאורע גדול ואני גאה על שלונסקי."

שורות צנועות אלו מבקש אני לצרף לזר הגדול של דברי השבח, התודה והברכה הכנים לשלונסקי, הנשמעים בימים אלה בארצנו ומחוצה לה.